

**UNIVERSITATEA DE STUDII POLITICE ȘI ECONOMICE
EUROPENE „CONSTANTIN STERE”**

**FACULTATEA DREPT
CATEDRA DREPT PUBLIC**

**Cu titlu de manuscris
CZU: 347.77/.78 (043.2)**

DOMENTE Marin

**PARTICULARITĂȚILE RAPORTULUI JURIDIC
PRIVIND REZULTATELE CREAȚIEI INTELLECTUALE**

Specialitatea: 551.01 – Teoria Generală a Dreptului

**Autoreferatul
tezei de doctor în drept**

CHIȘINĂU, 2017

Teza a fost elaborată în cadrul catedrei „Drept Public” a Universității de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”

Conducător științific:

AVORNIC Gheorghe, doctor habilitat în drept, profesor universitar
specialitatea: 551.01 – Teoria Generală a Dreptului

Referenți oficiali:

BALTAG Dumitru, doctor habilitat în drept, profesor universitar
IUSTIN Viorel, doctor în drept

Componența Consiliului Științific Specializat:

ARAMĂ Elena, președinte, doctor habilitat în drept, profesor universitar
COPTILEȚ Valentina, secretar științific, doctor în drept, conferențiar universitar
GRECU Raisa, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar
SMOCHINĂ Andrei, doctor habilitat în drept, profesor universitar
TAȘCĂ Mihai, doctor în drept, conferențiar cercetător
ȚIGANAȘ Ion, doctor în drept

Susținerea tezei va avea loc la 19 mai 2017, ora 14.00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 42.551.01 – 01 din cadrul Universității de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”, pe adresa: MD-2004, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare 200, sala de conferințe.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate pe pagina web a CNAA (www.cnaa.md), Biblioteca Națională Științifică a Republicii Moldova și Biblioteca USPEE „Constantin Stere”.

Autoreferatul a fost expediat la 19 aprilie 2017.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat:

COPTILEȚ Valentina

doctor în drept, conferențiar universitar

Conducător științific:

AVORNIC Gheorghe

doctor habilitat în drept, profesor universitar

Autor:

DOMENTE Marin

© Domente Marin, 2017

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei investigate. Importanța problemei abordate rezidă în faptul că în Republica Moldova are loc transformarea tuturor valorilor. Un nou spirit obiectiv, un nou mod de a gândi și a fi, a valoriza și a crea și o nouă sensibilitate sunt pe cale de a se institui. În general, două condiții majore trebuie îndeplinite pentru ca reflecția despre valori să devină prioritară: libertatea gândirii și impulsivitatea sistemului existent de valori printr-un eveniment de mari proporții, precum globalizarea gândirii și armonizarea legislației europene. În societatea moldovenească, la fel ca și în societatea românească, rusă, maghiară, bulgară etc., sistemul de valori se află într-un proces de restructurare radicală. În această reconstituire a sistemului de valori, locul principal este rezervat valorilor democratice și umaniste. În țările membre ale Uniunii Europene, modalitățile de finanțare și furnizare a serviciilor medicale continuă a fi o problemă intens discutabilă din diferite aspecte de abordare.

Actualitatea temei propuse rezidă și în conținutul raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale care, datorită progresului tehnico-științific, este în continuă modificare. De asemenea, consecințele negative în plan socio-juridic, generate de litigii, obligă legiuitorul să fie foarte flexibil și să ofere autorului sau altui titular de drepturi cel mai larg câmp de acțiuni, astfel creându-i posibilitatea să realizeze și să apere cu maximă eficiență drepturile sale. De altfel, legiuitorul trebuie să fie preocupat și de interesele societății, care vizează învățământul, cultura, știința și alte domenii, instituind unele excepții și limite la drepturile născute în cadrul valorificării creațiilor intelectuale și simplificând, astfel, accesul la utilizarea rezultatelor creației intelectuale în aceste domenii. Actualmente, Republica Moldova dispune, în fond, de un sistem de acte normative, care reglementează raporturile juridice privind rezultatele creației intelectuale, care, însă, rămâne, deocamdată, incomplet, uneori chiar contradictoriu, fapt ce provoacă dificultăți în practica de aplicare a acestuia.

Astfel, actualitatea temei este evidentă și rezultă din necesitatea identificării tuturor particularităților raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale, determinate de evoluția istorică a reglementărilor în domeniu, cu accentuarea deficiențelor în reglementarea actuală, precum și înaintarea propunerilor de posibile mecanisme de soluționare, și legea ferendă, ce are drept scop înlăturarea deficiențelor depistate. Problemele legate de reglementarea juridică a relațiilor privind rezultatele creației intelectuale în Republica Moldova implică efectuarea unor investigații speciale, precum și elaborarea măsurilor privind perfecționarea legislației în vigoare, ceea ce a contribuit la proiectarea prezentei lucrări.

Gradul de studiere a temei de cercetare. Cercetările au fost efectuate în baza studiilor de specialitate, elaborate de savanții din Franța, România, Republica Moldova, Federația Rusă, Marea Britanie, SUA, Germania etc., aplicându-se în procesul acestora metodele de drept comparat și ale practicii judiciare din aceste state. Baza teoretică a tezei în domeniul vizat a constituit-o lucrările fundamentale ale savanților: Avornic Gh., Dănișor Dan, Dănișor Gheorghe, Eminescu Y., Giorgio del Vecchio., Humă I., Mazilu D., Negru Andrei, Zaharia Victor, Negru Boris, Roș V., Romițan Ciprian Raul, Țigănaș I., Volcinschi V., Dabin Jean, Galloux Jean-Christophe, Kelsen Hans, Wagret Jean-Michel, Calloway M., Bailie M., Lee, L., Richardson B., Васильева А. Н., Генкин Д.М., Иоффе О.С., Кечекьян С. Ф., Лазарев В.В., Марченко М.Н. etc.

Scopul cercetării constă în realizarea unui studiu științific complex teoretico-practic al particularităților și evoluției legislației și practicii Republicii Moldova ce vizează raporturile juridice privind rezultatele creației intelectuale și ale practicii aplicării ei, cu determinarea elementelor de deficiență și înaintarea propunerilor de soluționare a acestora.

În vederea realizării acestui scop, au fost stabilite următoarele **obiective**:

✓ analiza caracterelor definitorii și a evoluției reglementărilor raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale și particularitățile caracteristice ale acestora;

✓ cercetarea doctrinei juridice naționale și de peste hotarele țării, precum și a legislației în vigoare privitor la diverse aspecte ce se referă la procedurile aplicabile persoanelor subiecți ai raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale;

✓ examinarea practicii judiciare pe cauzele ce țin de rezultatele creației intelectuale pentru identificarea problemelor legate de aplicarea legislației materiale și procedurale, în vederea aprecierii direcțiilor de dezvoltare a practicii și formulării soluțiilor de perspectivă în dezvoltarea acesteia;

✓ evaluarea factorilor obiectivi ce au determinat evoluția reglementărilor juridice ce vizează raporturile juridice privind rezultatele creației intelectuale, în general, și a celor din sistemul de drept al Republicii Moldova, în special, cu specificarea conținutului și a naturii juridice acestor raporturi;

✓ studierea și evaluarea particularităților specifice sistemului de protecție a creațiilor intelectuale în Republica Moldova;

✓ aprecierea rolului raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale în stabilirea valorilor sociale, juridice și economice;

✓ cercetarea complexă a teoriilor definirii raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale cu formularea unei proprii definiții a raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale;

✓ identificarea propunerilor de lege ferenda în vederea perfecționării legislației în domeniul valorificării și protecției rezultatelor creației intelectuale.

Metodologia cercetării științifice. În mare măsură, suportul metodologic a fost format prin aplicarea diverselor metode științifice generale, speciale și particulare ale activității de cunoaștere. O importanță deosebită în elaborarea tezei au prezentat aplicarea metodelor istorice și analiza în plan comparativ a fenomenelor juridice, inclusiv apariția raporturilor juridice privind creațiile intelectuale și condițiile de realizare a acestora. Aplicarea metodelor expuse a permis efectuarea unui studiu și o analiză a aspectelor practice și teoretice ale problemei, precum și studierea mecanismului de reglementare a relațiilor din domeniul creării și utilizării rezultatelor creației intelectuale, consacrand o atenție deosebită fiecărui element al raporturilor juridice privind creațiile intelectuale, evidențind elementele conținutului acestor raporturi, generate de particularitățile unui sistem de drept distinct sau de împrejurările istorice din diferite perioade.

Pentru o realizare complexă a studiului propus au fost analizate actele normative din diferite state, cu o deosebită atenție au fost examinate și utilizate normele convențiilor internaționale, precum și ale Directivelor Europene din domeniul raporturilor juridice privind creațiile intelectuale. Pentru realizarea scopului și a sarcinilor preconizate a fost aplicată abordarea metodologică complexă: analiza sistemică a reglementărilor și a doctrinelor ce vizează raporturile juridice privind creațiile intelectuale, precum și analiza practicii decurgerii lor, utilizând metodele dreptului comparat în efectuarea investigațiilor. În teză au fost utilizate datele spicuite din cercetările efectuate de AGEPI în domeniul raporturilor juridice privind creațiile intelectuale.

Baza informațională a tezei o constituie literatura doctrinară, legislația națională și a altor țări, datele privind practica aplicării ei, precum și datele AGEPI, ale Curții de Apel și ale Curții Supreme de Justiție și ale Departamentului Vamal al Republicii Moldova.

Noutatea și originalitatea științifică sunt determinate de scopul și obiectivele cercetării, efectuarea investigațiilor și abordarea problemei cercetate, care constau în:

- investigarea complexă a raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale care reprezintă un subiect nou în Republica Moldova;
- delimitarea rezultatelor creației intelectuale drept o categorie unică în calitate de obiect al raporturilor juridice, unică în raport cu celelalte obiecte, element caracterizat prin lipsa formei materiale a acestui obiect;
- revizuirea definițiilor clasice a obiectelor raporturilor juridice analizate prin excluderea interpretării limitative a termenului rezultat al creației intelectuale;

- identificarea mecanismului de soluționare a problemelor ce țin de cooperarea instituțiilor statale în domeniul evidenței și protecției rezultatelor creației intelectuale;

- cercetarea detaliată și complexă a raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale și a particularităților specifice ale acestora;

- aprecierea valorii social-juridice și economice a raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale;

- analiza conținutului drepturilor și obligațiilor în cadrul raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale.

Noutatea științifică a lucrării, de asemenea, relevă în noile idei și principii propuse de autor, acumulate pe parcursul cercetării problemei abordate în teză - reglementarea relațiilor privind creațiile intelectuale în Republica Moldova, formulate și fundamentate științific de autor, găsindu-se exprimare în:

- efectuarea unei cercetări detaliate și complexe a raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale și particularitățile lor caracteristice;

- aprecierea valorii social-juridice și economice a raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale;

- analiza conținutului drepturilor și obligațiilor în cadrul raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale.

Problema științifică importantă soluționată în teză constă în *fundamentarea științifică* a caracterelor și particularităților ce vizează nașterea, desfășurarea și încetarea raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale, evoluția reglementării acestor raporturi, *fapt care va conduce la eficientizarea* interpretării și aplicării conceptului analizat pentru teoreticieni și practicieni a regulilor și deficiențelor raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale, și particularitățile examinării unor astfel de cauze judiciare, *în vederea creării bazei teoretico-practice* pentru studierea și aplicarea eficientă a normelor materiale și procedurale în domeniu.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a tezei. Din punct de vedere teoretic, prezenta lucrare realizează o integrare conceptuală și sistemică a raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale atât din perspectiva evoluției acestora, cât și din punctul de vedere al integrării lor în sistemul legislativ și judiciar național. În lucrare a fost realizată sistematizarea abordărilor teoretice privind raporturile juridice privind rezultatele creației intelectuale, ceea ce a permis evidențierea principalelor tendințe în dezvoltarea teoretică a conceptelor privind acestea din urmă. De asemenea, a fost efectuată analiza principalelor aspecte de interferență dintre regulile speciale ale reglementării valorificării și protecției rezultatelor creației intelectuale și normelor generale, ceea ce permite evidențierea particularităților raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale și crează

premisele teoretice necesare pentru argumentarea soluțiilor concrete în acest sens. Studiul respectiv se individualizează prin cumulara tratărilor științifice ce se referă atât la raportul juridic privind rezultatele creației intelectuale ca instituție de drept material, cât și, în special, la cele ce analizează aspectele teoriei generale a dreptului.

Aplicabilitatea tezei cuprinde nu doar sfera științifică, rezultatele acesteia sunt aplicabile și în domeniul practic, legislativ, dar și didactic. Din punct de vedere științific rezultatele investigațiilor științifice proprii, dar și a autorilor naționali și străini, expuse în lucrare, vor constitui o bază pentru formarea și dezvoltarea noilor abordări și concepții teoretice pe marginea raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării pot fi utilizate în vederea perfecționării cadrului normativ național, elaborării hotărârilor explicative privind modul de interpretare a normelor ce reglementează raporturile juridice privind rezultatele creației intelectuale, precum și în calitate de material didactic pentru instituțiile de învățământ.

Aprobarea rezultatelor investigației. Concepțiile și concluziile de bază ale tezei au constituit subiectul discuțiilor în cadrul Catedrei Drept Public, fiind expuse în 7 publicații științifice, printre care cele mai semnificative sunt: Conferința științifică internațională a Tinerilor Cercetători, ediția a VII-a Chișinău, 2009; Conferința științifică internațională „Problemele actuale ale drepturilor omului, statului și sistemului de drept”, ediția a IX-a, Chișinău, 2010; Conferința Științifică Internațională „Problemele actuale ale drepturilor omului, statului și sistemului de drept”, ediția a X-a, Chișinău, 2011; Conferința Științifică Internațională a Tinerilor Cercetători, ediția a IX-a, Chișinău, 2011, etc. Materialele tezei au fost aprobate la ședința catedrei Drept Public și ședința Seminarului științific de profil la specialitatea 551.01 – *Teoria Generală a Dreptului* din cadrul Universității de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”.

Volumul și structura lucrării. Ținând cont de complexitatea temei, scopul și sarcinile urmărite, lucrarea este concepută cu următoarea structură: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, fiind expusă pe 155 de pagini de text de bază și bibliografia cu 214 de surse.

În **Introducere** se argumentează actualitatea, importanța și necesitatea cercetării temei date, sunt formulate scopul și obiectivele studiului, noutatea științifică a rezultatelor obținute cu descrierea problemei științifice, de asemenea, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, precum și aprobarea rezultatelor obținute în urma cercetării.

Capitolul 1 **„Analiza materialelor științifice în domeniul raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale”** cuprinde o sinteză bibliografică cu referire la aspectele interramurale ale rezultatelor creațiilor intelectuale. Este analizată legislația în domeniul rezultatelor creației

intelectuale pentru evocarea situației curente în domeniul valorificării și protecției rezultatelor creației intelectuale și stabilității raporturilor juridice în domeniu, cu stabilirea unor deficiențe, care urmează a fi înlăturate.

Capitolul 2 „**Raportul juridic privind rezultatele creațiilor intelectuale - aspecte generale**” reflectă o analiză multiaspectuală a raportului juridic cu obiect special, și anume creațiile intelectuale, stabilind particularitățile acestuia la nivel de subiect, obiect și conținut, din punct de vedere general. Sunt redată cercetările referitor la evoluția raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale din perspectiva istorică, sunt identificate perspectivele de dezvoltare a acestora, principalele categorii juridice cu care se operează în domeniul creației intelectuale, evoluția și formarea conceptuală a lor. O atenție deosebită s-a acordat determinării particularităților raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale, ceea ce, în final, a permis evocarea specificului acestora, sunt analizate tipurile de raporturi juridice privind rezultatele creației intelectuale.

Capitolul 3 „**Subiecții și obiectul raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale**” include analiza specificității subiecților raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale sub toate aspectele necesare, stabilește relația acestuia cu subiecții de drept antrenați în cadrul raporturilor juridice privind creațiile intelectuale. Într-o primă ipoteză este analizat coraportul dintre subiecții persoane fizice și/sau juridice ale raporturilor privind rezultatele creației intelectuale și clasificarea acestora în dependență de volumul drepturilor și obligațiilor comportate.

Capitolul 4 „**Conținutul raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale**” se axează pe cercetarea particularităților drepturilor subiecților participanți ai acestor raporturi în calitate de latură activă a conținutului, seturi de drepturi ce diferă de la un rezultat al creației intelectuale la altul. Sunt argumentate funcțiile și atribuțiile organelor de stat și ale organizațiilor internaționale în cazul aplicării legislației din domeniul rezultatelor creației intelectuale și importanța acestora pentru dezvoltarea domeniului cercetat, precum și conținutul raportului juridic privind creațiile intelectuale, sub aspecte de drept și a interacțiunii subiecților atât de drept național, cât și de drept internațional din cadrul raporturilor juridice privind creațiile intelectuale.

Compartimentul *Concluzii generale și recomandări* reflectă o sinteză a rezultatelor obținute în urma cercetărilor efectuate și propunerile de rigoare.

Cuvinte-cheie: raport juridic, subiect, obiect, conținut, persoană fizică, creație intelectuală.

CONȚINUTUL TEZEI

Partea introductivă a lucrării constituie argumentarea științifică a temei propuse pentru cercetare. Introducerea cuprinde următoarele compartimente: actualitatea și importanța temei investigate, scopul și obiectivele cercetării,

problema științifică soluționată, noutatea științifică, importanța teoretică și valoarea aplicativă, aprobarea rezultatelor cercetării, suportul metodologic și teoretico-științific al cercetării.

Sumarul compartimentelor tezei. În capitolul 1 „*Analiza materialelor științifice în domeniul raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale*” sunt analizate materialele științifice publicate în Republica Moldova, România și Rusia, accentual fiind pus pe lucrările ce analizează aspectele interramurale ale rezultatelor creațiilor intelectuale.

În 1.1. *Studiul materialelor științifice și publicațiilor doctrinare în domeniul raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale sunt abordate următoarele aspecte:* problematica raporturilor juridice privind creațiile intelectuale și necesitatea apărării acestora prin mijloace juridice; apărarea drepturilor de autor; protecția juridică a invenției și drepturilor inventatorului; protecția juridică a desenelor și modelelor industriale; protecția juridică a topografiilor circuitelor integrate; apărarea dreptului de marcă și a indicațiilor geografice.

Merită atenție opinia profesorului B. Martin, conform căruia *proprietatea intelectuală* reprezintă, de fapt, un drept de proprietate asupra informației, drept ce se materializează sub forma copyright-ului, a patentelor, a mărcilor înregistrate (trademarks), a secretelor de comerț (trade secrets), a designului și modelelor industriale și drepturilor cultivatorilor de plante (brevetele pentru noile soiuri de plante).

Conform mențiunii savantului O. Belei, dreptul de proprietate intelectuală se confundă, astăzi, cu două probleme ce au consecințe serioase pentru protecția proprietății intelectuale, în general, și a drepturilor de autor, în particular:

- prima problemă vizează importanța economică în continuă creștere a creațiilor intelectuale ca bunuri (imateriale) ce fac obiectul unui comerț internațional tot mai profitabil;
- a doua problemă vizează progresul mijloacelor tehnologice ce contribuie la reproducerea și utilizarea neautorizată a operelor, fenomen cunoscut sub numele de „piraterie”.

În acest context, ne raliem pe deplin la acest ultim punct de vedere, enunțând în continuare faptul că dezvoltarea și progresul tehnologic este în strânsă corelație și determinare reciprocă cu instituția proprietății intelectuale.

Operând cu delimitarea între conținutul dreptului de autor și a drepturilor conexe, pe de o parte, și dreptul de proprietate industrială, pe de altă parte, autorii A. Lupan și S. Toma consemnează:

- spre deosebire de obiectele de proprietate industrială, dreptul de autor protejează opera în întregime, expunerea ei într-o formă anumită. Opera științifică este protejată ca soluție științifică, exprimată într-o formă care poate deveni și o condiție de protecție;

- dreptul de proprietate industrială asigură protecția rezultatelor materiale, pe când dreptul de autor deseori protejează rezultatele nemateriale ale activității intelectuale;

- obiectele de proprietate industrială sunt protejate juridic dacă sunt noi, originale, nu au analog și se caracterizează prin necesitate, eficacitate, economicitate, tehnologie rațională și competitivitate; dreptul de autor este orientat spre stimularea activității creative de realizare a obiectelor de proprietate intelectuală și a condițiilor de folosire a lor într-un mod cât mai larg.

În opinia noastră, delimitarea între aceste categorii distincte și, în același timp unitare (dreptul de autor și dreptul de proprietate industrială), poate învedera și alte nuanțe de delimitare, spre exemplu, punându-se accentul pe metoda de reglementare a categoriei, specificul reglementării acesteia, modalitatea de sancționare a încălcărilor care vizează relațiile sociale reglementate etc.

Literatura de specialitate din Republica Moldova, de rând și cu cea din România și alte state, pun accentul și pe categoria de „drept al proprietății intelectuale”, care, în fond, este atribuit la categorii distincte și este înțeles ca element diferit. Însă, este apreciată justificat opinia autorilor V. Volcinschi și D. Chiroșca, prin care această sintagmă are un caracter convențional, fiind comodă pentru utilizare și tradițională pentru practica internă și internațională.

Însuși sistemul de protecție a proprietății intelectuale, constată I. Coban, are drept scop protejarea „ideii” sau capacității creative, ce presupune personalitate, inteligență, simț estetic, forță creatoare, facultate de a gândi și formula ideii și a le expune într-o formă personală, autentică, autorul consideră că aceasta, în fond, poate fi opusă terților (și, respectiv, protejată) din momentul materializării pe un suport (indiferent de natura acestuia). De aceea, în cazul apariției litigiilor cu privire la un drept – obiect al proprietății intelectuale – actul judecătoresc de dispoziție întemeiat și legal va constitui cel mai eficient mijloc de garantare a proprietății intelectuale, iar interpretarea corectă de către revizuenți și aplicarea justă a legii vor spori eficiența formei judiciare de apărare a drepturilor de proprietate intelectuală.

În 1.2. „*Analiza legislației în domeniul raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale*” este efectuată analiza amplă a cadrului normativ în domeniul dat.

În opinia cercetătorului D. Schuebel în contextul eforturilor de integrare în Uniunea Europeană depuse de Republica Moldova, armonizarea legislației și politicilor Republicii Moldova cu standardele Uniunii Europene în domeniul drepturilor de proprietate intelectuală a fost prioritară în mod specific în cadrul Acordului de Parteneriat și Colaborare, precum și a Planului de Acțiuni privind Politica Europeană de vecinătate.

În Republica Moldova, raporturile ce apar la crearea și valorificarea operelor literare, artistice și științifice (drept de autor), a interpretărilor, fonogramelor, videogramelor și emisiunilor organizațiilor de difuziune (drepturi conexe), precum și alte drepturi care sunt recunoscute în legătură cu activitatea intelectuală în domeniul literaturii, artei și științei sunt reglementate prin Legea Republicii Moldova privind dreptul de autor și drepturile conexe.

De asemenea, suntem în acord deplin și cu unele concluzii care relatează de către experții europeni în raport cu legislația Republicii Moldova privind proprietatea intelectuală, mai cu seamă reieșind din stabilirea unor puncte slabe cu caracter material-instituțional și practic referitor la acest domeniul complex. La acestea au fost atribuite: lipsa unei direcții strategice de asigurare a respectării, împreună cu o lipsă de planificare, date de activitate și de realizare în ceea ce privește lupta împotriva pirateriei și contrafacerii; coordonarea inadecvată a agenților de asigurare a respectării; completarea cu personal și alte constrângeri de resurse; nevoia continuă de instruire suplimentară a organelor de asigurare a respectării legislației și de inițiative de sporire a conștientizării; necesitatea de a obține un grad mai deplin de specializare judiciară în ceea ce privește cauzele legate de drepturile de proprietate intelectuală; lipsa de aranjament suficient din partea titularilor de drept în efortul de aplicare și sistemul actual subdezvoltat de gestionare a colecțiilor din RM.

Legislația Republicii Moldova dispune că „dreptul de autor se constituie din drepturi cu caracter patrimonial (economic) și nepatrimonial (personal, moral)”. Aceeași este soluția legiuitorului francez, din Codul proprietății intelectuale, care califică dreptul asupra operei ca pe un drept de proprietate incorporată, exclusiv și opozabil tuturor, care comportă atribute de ordin intelectual și moral, precum și atribute de ordin patrimonial.

În concluzie, dreptul de proprietate industrială are ca obiect „brevetele de invenție, modelele de utilitate, desenele sau modelele industriale, mărcile de fabrică sau de comerț, mărcile de serviciu, numele comercial și indicațiile de proveniență sau denumirile de origine, precum și reprimarea concurenței neloiale”, în sensul cel mai larg al accepțiunii, proprietatea industrială nu se referă numai la industrie și comerț, ci se aplică și domeniului industriilor agricole și extractive, precum și tuturor produselor fabricate sau naturale (de exemplu: vinuri, grăunțe, foi de tutun, fructe, vite, minereuri, ape minerale, bere, flori, făină).

În 1.3. „*Problemele de cercetare, obiectivele și direcțiile de soluționare*” sunt reflectate principalele aspecte care stau la baza problematicii de cercetare, obiectivele și, desigur, direcțiile de soluționare a acestora.

Raporturile juridice privind rezultatele creației intelectuale se află într-o continuă perfecționare. Datorită faptului că rezultatele creației intelectuale se

află la granița mai multor ramuri de drept, evoluția relațiilor sociale din cadrul unei sau altei ramuri de drept presupune necesitatea unei adaptări continue. În acest mod, viziunile și concepțiile privind mecanismul raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale urmează a fi reformulate în dependență de tendințele economice și normative moderne. Originalitatea abordării respective rezultă din faptul că, prima dată, pentru doctrina națională se propune o viziune unică, distinctă a raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale, lucru care nu a fost propus anterior doctrinei naționale din punctul de vedere al teoriei generale a dreptului. *Elucidarea* particularităților ce vizează nașterea, desfășurarea și încetarea raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale, evoluția reglementării acestor raporturi, *fapt care va contribui* la facilitarea înțelegerii de către teoreticieni și practicieni a regulilor și deficiențelor raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale, dar și a particularităților examinării cauzelor judiciare *în vederea creării bazei teoretice* pentru studierea și aplicarea eficientă a normelor materiale și procedurale în domeniu.

Atragem atenția, că protecția grupurilor de drepturi de proprietate intelectuală se efectuează prin intermediul diferitelor procedee și mecanisme, însă, în literatura de specialitate a Republicii Moldova sunt exemplificate două forme de protecție: jurisdicțională și nejurisdicțională. Perceperea specificului de reglementare a domeniului raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale este complex, mai cu seamă reieșind din caracterul și conținutul terminologiei utilizate.

Capitolul 2 „**Raportul juridic privind rezultatele creației intelectuale – aspecte generale**” începe cu studiul abordărilor conceptuale ale raporturilor juridice privind creațiile intelectuale, care pot și urmează a fi clasificate. Prin urmare, raporturile juridice cu privire la rezultatele creației intelectuale au un mecanism juridic deosebit care îndeplinește pentru bunurile nemateriale aceleași funcții ca și raportul juridic de proprietate pentru bunurile materiale. Totodată, conținutul raportului juridic de proprietate se constituie din trei împuterniciri ale proprietarului: posesia, dispoziția și folosința, pe când raporturile juridice privind rezultatele creației intelectuale sunt constituite din mai multe împuterniciri, atât morale cât și patrimoniale.

În 2.1. „*Conceptul, apariția și evoluția raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale*” sunt cercetate diverse abordări privind rezultatele creației intelectuale, prin intermediul cărora relațiile sociale capătă o conotație specifică și devin raporturi juridice. Într-o formulare lapidară, se poate spune că raportul juridic este o relație socială, reglementată de norma juridică. Raporturile juridice se nasc pe baza normei de drept, deoarece există unele relații sociale, cum sunt cele de prietenie, colaborare, care, fiind din domeniul moralei, nu sunt reglementate de normele juridice. Ele reprezintă norma juridică în dinamica sa.

În viziunea noastră, definiția raportului de drept, întâlnit în literatura de specialitate și sub denumirea de raport juridic sau relație juridică (termen pe care îl considerăm mai reușit) ar fi următoarea: Prin **raport juridic** se înțelege orice relație socială care cade sub incidența normei juridice sau care este reglementată de ea, unii participanți la această relație având drepturi subiective, alții purtând obligații juridice, acestea fiind puse în acțiune și asigurate, în caz de necesitate, prin forța coercitivă a statului. Mai mult ca atât, este important a remarca că anume raportul juridic este principalul element al mecanismului de reglementare juridică și principalul mijloc de realizare a dreptului.

Prin „*proprietate intelectuală*” trebuie de înțeles ansamblul drepturilor patrimoniale și personale nepatrimoniale asupra rezultatelor, exprimate materialmente, ale activității intelectuale, precum și asupra atributelor de identificare și de individualizare a participanților la raporturile juridice privind rezultatele creației intelectuale.

Creațiile intelectuale sunt un mijloc de promovare și păstrare a culturii naționale a fiecărui stat. Totodată, acesta creează posibilitatea de a evalua aportul intelectual al fiecărui cetățean la patrimoniul cultural al poporului de care aparține și reprezintă un element esențial al progresului.

Creațiile intelectuale sunt o oportunitate a fiecărui stat și este bine cunoscut că odată ce statul asigură un nivel de protecție corespunzător, omul este încurajat și cointeresat să creeze. Produsele creației intelectuale sunt utile pentru un număr mare de persoane, fiind susceptibile de aplicare și în alte domenii, cum ar fi: industria cinematografică, de televiziune și radio, de fonograme etc., contribuind, astfel, la dezvoltarea economică, socială, culturală a fiecărei națiuni.

Raportul juridic privind creațiile intelectuale uneori poate fi asimilat cu raportul juridic de proprietate. De exemplu, în cazul achiziționării unui automobil, posesorul deține un drept de proprietate asupra acestuia. Astfel, obiect al dreptului de proprietate pot fi bunurile materiale, pe când obiect al dreptului asupra creațiilor intelectuale – creația nematerială, considerată cea mai sacră dintre toate proprietățile. De asemenea, este necesar de menționat că cele mai rentabile propuneri în afaceri, care generează activitatea productivă cu șanse mari de dezvoltare și profil, sunt cele care au la bază invenții brevetabile.

În 2.2. „*Particularitățile specifice ale raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale*” sunt elucidate particularitățile raportului juridic, prin care se înțelege orice relație socială care cade sub incidența normei juridice sau care este reglementată de ea, unii participanți la această relație având drepturi subiective, alții purtând obligații juridice, acestea fiind puse în acțiune și asigurate, în caz de necesitate, prin forța coercitivă a statului. Mai mult ca atât, este important a remarca că anume **raportul juridic** este

principalul element al mecanismului de reglementare juridică și principalul mijloc de realizare a dreptului.

Raportul juridic din domeniul creațiilor intelectuale posedă cea mai spectaculoasă evoluție în ultimii 120 de ani, drept mărturie în acest sens fiind numărul mare de convenții și tratate internaționale semnate, directive comunitare adoptate și organizații înființate. Potrivit literaturii juridice de specialitate, a trebuit să treacă aproximativ 2600 de ani pentru ca „în ordinea internațională a vremurilor noastre, importanța ce se acordă proprietății intelectuale să fie uriașă, neexistând vreun drept care să aibă o recunoaștere mai mare decât dreptul asupra creațiilor intelectuale”.

Evoluția raportului juridic privind creațiile intelectuale este una de durată și controversată, de aceea este imperios necesară crearea unui nou mecanism al raportului juridic privind creațiile intelectuale, care a fost determinată de faptul că dreptul de proprietate asupra bunurilor corporale nu putea face față tuturor particularităților specifice pentru bunurile nemateriale, adică nu putea asigura o protecție corespunzătoare obiectelor creației intelectuale din domeniul artelor, literaturii sau științei. Pe parcursul dezvoltării relațiilor comerciale, ce aveau ca obiect de protecție produsul creației intelectuale, a fost propus ca el să fie valorificat prin prisma mecanismului juridic de drept de proprietate.

Cea mai durabilă și discutabilă teorie, care și-a lăsat amprenta până în prezent asupra raporturilor juridice privind creațiile intelectuale, este cea a dreptului de proprietate, confirmându-se prin faptul că raporturilor juridice privind creațiile intelectuale sunt numite drept de proprietate intelectuală sau proprietate literară și artistică.

De menționat că raportul juridic privind creațiile intelectuale posedă și alte caracteristici individuale care îl fac să se deosebească de cel de proprietate. Pentru început, raportul juridic de proprietate are ca obiect de protecție bunurile materiale, ceea ce îl deosebește de raportul juridic privind creațiile intelectuale, care are ca obiecte de protecție produse ale creației intelectuale a omului în domeniul artei, literaturii sau științei, adică bunurile nemateriale.

În 2.3. „*Clasificarea raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale*” a fost desfășurată analiza amplă a fenomenului raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale, în rezultatul căreia putem afirma cu vehemență că pentru completitudinea cercetării acestui fenomen este necesară clasificarea raporturilor juridice.

Analiza categoriilor de raporturi juridice face obiectul fiecărei ramuri de drept în parte. Ele se împart în *raporturi juridice interne și externe, de drept public și de drept privat și, evident, pe ramuri de drept – în raporturi juridice constituționale, penale, civile, comerciale etc.* În literatura juridică de specialitate (bunăoară, la profesorul Gheorghe Boboș) se menționează că în situații determinate pot apărea raporturi de drept și în lipsa unei norme exprese

– este vorba de funcționarea instituției analogiei (*analogia iuris*), când judecătorul soluționează un caz nu pe baza unei norme, ci în temeiul unor principii de drept.

Menționăm, că nu putem fi de acord cu acest punct de vedere din următoarele considerente: în primul rând, instituția analogiei include nu numai analogia dreptului, dar și analogia legii; respectiv, când vorbim de analogia legii, avem în vedere o normă juridică aproximativă care ar reglementa o relație concretă, dar dacă vorbim de analogia dreptului, cazul se soluționează în baza unor principii de drept, care, indubitabil, își găsesc reflectare tot în normele juridice – atât interne, cât și externe.

În dreptul penal și administrativ se vorbește, uneori, de existența a două categorii de raporturi juridice: ***raporturi juridice de conflict și raporturi de conformare***. Raportul juridic de conformare reprezintă adoptarea (de bunăvoie sau de teama pedepsei) a conduitei prescrise de normele de drept, iar raportul juridic de constrângere înseamnă relația în care se concretizează pedeapsa.

Implementarea în știința juridică a concepțiilor privind raporturile juridice absolute și generale obstaculează fundamental, la momentul actual, cunoașterea mai aprofundată a problemei realizării dreptului, inclusiv cercetarea problemelor relațiilor sociale, din punct de vedere filozofic. Concepția problemelor raporturilor juridice absolute și generale subestimează mecanismul existent și foarte important al interacțiunii subiectelor în cadrul raportului juridic. Totodată, pentru știința juridică este greșit a subaprecia semnificația cercetărilor mecanismului existent și foarte important al interacțiunii subiectelor în cadrul raportului juridic. În același timp, pentru știința juridică este greșit a subaprecia semnificația cercetărilor mecanismului social al conduitei – interacțiunea. Cercetările contemporane oferă un răspuns pozitiv clar privind importanța cooperării științei juridice și a altor științe în domeniul cunoașterii formelor sociale de interacțiune a oamenilor. Nu este de prisos în acest plan să atragem atenția asupra faptului că calitatea relației sociale practice întotdeauna se formează într-o dependență stabilită de „mecanismul interior” al relației, care determină semnificativ rezultatul general al interacțiunii (conduitei) în relațiile dintre oameni.

Raporturile juridice privind creațiile intelectuale își găsesc specificul în cadrul obiectului și conținutului acestora care include drepturile cu privire la: operele literare, artistice și științifice; spectacole și expoziții ale artiștilor, fotografiilor și televiziunilor; invenții în toate domeniile cercetărilor umane, descoperirile științifice; semnele industriale, mărcile înregistrate, cele de serviciu, numele comercial și emblemele, protecția împotriva concurenței neloiale și toate drepturile rezultând dintr-o activitate intelectuală în domeniile: industrial, literar sau artistic.

Creațiile intelectuale sunt intangibile chiar dacă manifestarea acestora exterioară este una vizibilă sau exprimată material. Astfel, o pictură este un

obiect tangibil, dar obiectul proprietății intelectuale îl reprezintă creativitatea autorului. Creația intelectuală este rezultatul unei activități umane chiar dacă în timpul creației intervine și un aparat, precum computerul în cazul persoanei care realizează un program pentru calculator. Titularul dreptului intelectual are capacitatea legal recunoscută de a autoriza sau interzice accesul anumitor persoane la creația sa în sens de utilizare, reproducere etc. Separarea dreptului intelectual de obiectul fizic, în care creația intelectuală se regăsește, este uneori greu de imaginat și înțeles. De exemplu, este posibilă fotocopierea unei cărți în scop de revânzare sau creșterea unei plante pentru a vinde semințele, atât timp cât aceste obiecte materiale se află în proprietatea celui care dorește să facă aceste lucruri? Răspunsul este negativ, având în vedere intangibilitatea dreptului intelectual, care limitează ceea ce dreptul de proprietate permite.

Drepturile intelectuale au o durată limitată sau nelimitată în timp: invențiile, dreptul de autor au o durată limitată, pe când dreptul moral al unui artist de a opri distrugerea operei sale este nelimitat în timp. Dreptul intelectual este ubicuu, aceasta însemnând că este prezent și încorporat în toate realizările ulterioare protejate.

În capitolul 3 **„Subiecții și obiectul raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale”** sunt investigate aspecte ce vizează precizarea subiecților și obiectul raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale cu elucidarea ansamblului de drepturi ale subiecților și ale obiectelor raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale, precum ar fi pirateria și plagiatul, care afectează toate părțile implicate în creația și valorificarea operelor literare, artistice și științifice.

În 3.1. **„Persoana fizică în calitate de subiect al raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale”** accentul este pus pe perceperea felului destinatarului dreptului, adică a persoanei, fapt ce permite relația ei armonioasă cu teoria generală a statului și dreptului și înțelegerea proceselor de apariție a izvoarelor dreptului, funcționării lui, evoluției lui, precum și a co-evoluției dreptului și persoanei.

Persoana, cetățeanul, individul, omul, personalitatea: Pe cine de fapt avem în vedere ca destinatari și principali subiecți ai raporturilor juridice? În același timp să nu uităm și de definiția prezentată mai sus și, respectiv, putem formula și altfel: pe cine de fapt avem în vedere ca destinatari și principali *actori* ai raporturilor juridice? Credem că într-un mod primordial îi avem în vedere pe toți, deoarece toate aceste noțiuni se suprapun și nu putem să discutăm un concept din cele enumerate fără ca să atingem un alt concept și, într-un final, îi putem uni pe toți în noțiunea: o ființă înzestrată cu demnitate și cuget ca un final logic al unui lung proces de evoluție.

Raportul juridic este un raport cu caracter social, interuman. De aceea, subiecte ale raportului juridic pot fi numai oamenii, fie ca persoane fizice (luați în mod individual), fie ca subiecte colective de drept (organizați în diverse

organisme, organizații, colectivități de indivizi sau constituiți ca persoane juridice). Statul recunoaște oamenilor calitatea de subiect de drept și, la nevoie, le apără drepturile și obligațiile corelative specifice variatelor raporturi juridice, intervenind prin constrângere.

Calitatea de subiect de drept este recunoscută și garantată tuturor persoanelor fizice fără nici o discriminare pe motiv de rasă, naționalitate, sex, religie sau grad de cultură. Astfel, prin simplul fapt că persoana există, aceasta are și o personalitate, personalitate care, de altfel, este egală la toți și pentru toți în lumina unui principiu suprem constituțional și anume cel al egalității din art. 16 al Constituției Republicii Moldova.

În baza celor menționate, devine tot mai acceptată ideea, potrivit căreia cea mai bună garanție a protecției dreptului privind creațiile intelectuale asupra operelor autorilor din Republica Moldova se realizează odată cu participarea țării noastre în cadrul sistemului internațional de protecție.

În 3.2. „*Persoana juridică în calitate de subiect al raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale*” este cercetat fenomenul pirateriei, deoarece în calitate de entitate, în cele mai dese cazuri cu scop lucrativ (comercial) drepturile patrimoniale acordate de legislația în vigoare titularilor de drepturi privind rezultatele creației intelectuale, cel mai frecvent, pe lângă utilizare onestă sunt lovite de fenomenul prejudiciabil de piraterie. Drepturile asupra creațiilor intelectuale sunt încălcate atunci când unul din actele care necesită autorizarea titularului drepturilor este executat de altcineva, fără a avea consimțământul titularului. Copierea neautorizată a operei protejate în scopuri comerciale, ca și comercializarea neautorizată a operei copiate, sunt cunoscute cu denumirea de piraterie.

Actele de atentare asupra drepturilor subiecților și asupra obiectelor raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale, precum ar fi pirateria și plagiatul, afectează toate părțile implicate în creația și valorificarea operelor literare, artistice și științifice, care alcătuiesc sistemul dreptului de autor:

- *autorii* – se subminează drepturile constituționale ale autorilor și titularilor, privându-i pe aceștia de recompensa adecvată a creativității lor. Pirateria intelectuală constituie un detriment substanțial în dezvoltarea culturală, îndeosebi, în dezvoltarea creativității originale;
- *producătorii* – investiția producătorilor este necesară pentru a da posibilitate autorilor de a avea o audiență mai mare pentru opera lor. Această investiție nu cere doar resurse financiare, ci și priceperea de a selecționa și prezenta operele în public;
- *distribuitorii* – produsele contrafăcute sunt mai ieftine, întrucât a fost investit mai puțin pentru realizarea lor, pentru publicitate sau pentru promovare. Rezultatul este că sistemul distribuirii de produse legale către public este prejudiciat;

- *statul* – contrafacerea este o activitate clandestină, iar profiturile obținute de cei implicați nu sunt impuse impozitării;
- *consumatorii* – în literatura de specialitate sunt prezente estimări ale prejudiciului cauzat titularilor de drepturi, dar s-a vorbit mai rar până acum despre consecințele activității de piratare și contrafacere a exemplarelor de opere și fonograme asupra populației, adică asupra acelor consumatori ai creațiilor intelectuale, care, de fiecare dată când procură un disc sau o casetă, sunt mințiți. În ciuda faptului că, uneori, consumatorii pot avea unele beneficii pe termen scurt, fiindu-le oferite produse ieftine ca urmare a pirateriei, calitatea reproducerilor realizate de pirăți este adesea inferioară.

Pirateria cauzează, de asemenea, pierderi imense culturii și economiei naționale, împiedicând dezvoltarea titularilor de drepturi, privând guvernul de impozite și taxe, producând perturbări sociale și răspândind flagelul criminalității.

În 3.3. „*Obiectul raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale*” se stabilește că creațiile intelectuale, ca orice bun material, pot face obiectul proprietății, obiect denumit în acest caz proprietate intelectuală. După cum este știut, obiectul general al reglementării juridice îl formează relațiile sociale. Dar aceste relații reprezintă, la rândul lor, o realitate foarte complicată și compusă din multe elemente. Normele juridice și raporturile juridice care apar în baza lor nu le cuprind pe toate, dar numai anumite tipuri, fragmente, sectoare, sfere ale acestor relații sociale. Din aceste considerente și apare foarte des întrebarea: care este obiectul concret și nemijlocit al diverselor raporturi juridice? Deosebirea dintre obiectul dreptului, în general, și obiectele raporturilor juridice concrete, care apar în rezultatul acțiunii lui, este nivelul de concretizare. Prin urmare, se elucidează faptul că dreptul de proprietate intelectuală reprezintă ansamblul normelor prin care se protejează creația intelectuală.

Capitolul 4 „*Conținutul raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale*” reflectă pe larg faptul că dreptul asupra rezultatelor creațiilor intelectuale este un drept patrimonial, fiind obiect al diferitelor contracte, al aporurilor în fondul social al societăților comerciale. Evoluțiile spectaculoase pe care le cunoaște valorificarea rezultatelor creațiilor intelectuale impun societății necesitatea de creare a unor mecanisme de protecție a acestora nu numai la nivel național, dar și internațional.

În 4.1. „*Drepturile – latura activă a conținutului raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale*” este efectuată o analiză mai aprofundată a dreptului asupra creației intelectuale, care a fost dintotdeauna obiect al discuțiilor doctrinare, deoarece, dreptul la creația intelectuală este după natura sa juridică diferit de drepturile reale și de cele obligaționale, creația intelectuală ca obiect al relațiilor sociale este reglementată prin legi

speciale, dreptul comun conținând doar norme generale. Astfel, în Republica Moldova, precum și în alte state sunt adoptate și funcționează un set de legi și acte normative speciale care reglementează domeniul dat.

În 4.2. „*Obligațiile subiecților raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale*” sunt enunțate abordări ce vizează obligațiile din domeniul rezultatelor creației intelectuale. Prin urmare, s-a determinat că executarea obligației constă în săvârșirea sau abținerea de a săvârși acțiunea ce constituie obiectul raportului obligațional, în dependență de tipul obligației (de a da, de a face sau a nu face) și este determinată executarea prin acțiune sau prin inacțiune. Totodată, executarea obligațiilor de către debitor are drept efect realizarea dreptului subiectiv de creanță al creditorului. Legea obligă debitorul să execute obligația pentru a satisface creanțele creditorului. Prin urmare, putem constata că stingerea obligațiilor prin executare este modul principal de stingere a obligațiilor. În cele din urmă, putem concluziona că finalitatea obligației depinde de voința creditorului, a debitorului, precum și de anumite circumstanțe ce se produc independent de voința părților.

În 4.3. „*Funcțiile și atribuțiile organelor de stat și organizațiilor internaționale în cadrul raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale*” sunt investigate aspecte cu privire la stabilirea funcțiilor și atribuțiilor organelor de stat și organizațiilor internaționale. Prin prisma cercetărilor, se prezumă că protecția proprietății intelectuale facilitează utilizarea creațiilor valoroase, păstrează potențialul local în domeniul proprietății intelectuale, îndeosebi cunoștințele tradiționale sau folclorul și atrage investițiile, stabilind un climat favorabil în care atât investitorii naționali, cât și cei din străinătate vor fi siguri că drepturile lor asupra obiectelor de proprietate intelectuală vor fi asigurate și respectate.

Extinderea protecției și exercitarea drepturilor de proprietate intelectuală diferă foarte mult în legislațiile statelor lumii. Dat fiind faptul că proprietatea intelectuală se face simțită din ce în ce mai mult în comerț, aceste diferențe devin o sursă de încordări în relațiile internaționale. Elaborarea unor noi reguli comerciale pentru drepturile de proprietate intelectuală, care ar fi acceptate pe arena internațională, a fost considerată drept mijloc de a introduce mai multă ordine și previziune și ca o modalitate de reglementare a diferendelor în mod sistematic în acest domeniu.

Putem susține că orice sistem de drept se clădește pe ideea de obligație, deoarece aceasta din urmă este presupusă prin comandamentul normativ al dreptului. Acest caracter obligațional este transferat și asupra raportului juridic ca mijloc de eficientizare a dreptului în ansamblu.

Un raport juridic poate exista cel puțin între două persoane, dar, odată cu pierderea legăturii juridice dintre subiecții raportului juridic obligațional, acesta încetează. Persoana nu se poate afla într-un raport juridic cu sine însuși, însă pot apărea situații când după apariția unui raport de creanță, dintre două

părți (una având calitatea de debitor, alta de creditor), una din aceste părți să preia calitatea celeilalte părți, dar nimeni nu poate fi, în principiu, propriul său debitor „Nemo potest a semel ipso exigere”.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Efectuarea cercetărilor teoretico-metodologice și aplicative ale raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale și ale evoluției acestuia permite formularea următoarelor **concluzii**:

1. Analiza caracterelor definitorii și a evoluției reglementărilor raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale și particularităților specifice ale acestora a permis formularea concluziei că Declarația ONU cu privire la drepturile omului afirmă că fiecare persoană are dreptul la protecția intereselor sale morale și materiale asupra rezultatelor științifice, literare și artistice, autor al cărora el este, iar Constituția multor state garantează libertatea creației artistice, literare și științifice. Astfel, dreptul asupra creațiilor intelectului uman este unul dintre drepturile fundamentale ale omului, ce se bazează pe necesitatea de a avea acces la realizările literaturii, artei sau științei și pe obligativitatea de a asigura drepturile celor ce obțin aceste realizări.
2. Conform cercetării efectuate am constatat că dezvoltarea tehnologică, apariția noilor forme de comunicație, bazate pe valorificarea sateliților artificiali ai Pământului, extinderea Internetului și a sistemului digital constituie pași uriași în dezvoltarea omenirii, însă pentru raporturile juridice privind creațiile intelectuale factorii enumerați reprezintă aspecte duble cu caracter pozitiv și negativ. În același timp, toate acestea generează și un pericol pentru dreptul titularilor, pentru că favorizează încălcarea drepturilor acestora și dezvoltarea pirateriei. Iată de ce sistemul raporturilor juridice internaționale de protecție a creațiilor intelectului a fost considerat, dintotdeauna, un sistem acceptabil, și nicidecum unul perfect. Dreptul asupra creației intelectuale apare în majoritatea cazurilor în baza următoarelor acțiuni: depunerea cererii, examinarea formală a cererii de înregistrare înaintate la AGEPI, examinarea creației intelectuale solicitate, înregistrarea creației intelectuale, eliberarea certificatului special de protecție. Prin urmare, dreptul asupra unei creații intelectuale apare în baza unui fapt juridic complex, constituit dintr-un șir de acțiuni consecutive, săvârșite atât de solicitant, cât și de organul competent.
3. Examinarea practicii judiciare pe cauzele ce țin de rezultatele creației intelectuale pentru identificarea problemelor cu privire la aplicarea legislației materiale și procedurale, în vederea aprecierii direcțiilor de dezvoltare a practicii și formulării soluțiilor de perspectivă în dezvoltarea acesteia a evidențiat necesitatea stringentă a formării instanțelor specializate și/sau a judecătorilor specializați în domeniul examinării cauzelor judiciare ce vizează obiectele rezultat al creației intelectului uman. Protecția grupurilor de drepturi de proprietate intelectuală se efectuează prin intermediul diferitelor procedee și

mijloace: jurisdicțională și nejurisdicțională. Perceperea specificului de reglementare a domeniului raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale este complex, mai cu seamă reieșind din caracterul și conținutul terminologiei utilizate.

4. În urma evaluării factorilor obiectivi ce au determinat evoluția reglementărilor juridice privind raporturile juridice ale rezultatelor creației intelectuale, în general, și a celor din sistemul de drept al Republicii Moldova, în special, cu specificarea conținutului și a naturii juridice a acestor raporturi, concluzionăm că dezvoltarea și progresul tehnologic este în strânsă corelație și determinare reciprocă cu instituția proprietății intelectuale, având ca efect o condiționare bilaterală. Cercetările efectuate demonstrează că, actualmente, majoritatea statelor au legi naționale ce reglementează relațiile privind creațiile intelectuale. Astfel, raporturile juridice privind creațiile intelectuale sunt în evoluție continuă, în tempouri mult mai rapide decât procesul de elaborare a normelor juridice, care ar forma mecanismul raporturilor juridice privind creațiile intelectuale.
5. Studiarea și evaluarea particularităților specifice sistemului de protecție a creațiilor intelectuale în Republica Moldova a relevat că abia la 1 ianuarie 2011, prin Legea nr.139 din 2 iulie 2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe au fost soluționate parțial unele aspecte controversate referitoare la reglementarea relațiilor sociale cu privire la proprietatea intelectuală (ca drept exclusiv al persoanelor fizice și juridice asupra activității intelectuale), mai cu seamă în contextul atributului acestuia – dreptul de autor și drepturile conexe. Asemănarea drepturilor asupra bunurilor corporale cu drepturile asupra bunurilor corporale constă în faptul că dreptul exclusiv (drept specific bunurilor incorporate) poate fi transmis în totalitate sau în parte prin acte juridice între vii sau pentru cauză de moarte, reglementate în dreptul comun. Legile speciale nu conțin norme ce ar reglementa raporturile juridice date, care în cazul transmiterii au caracter relativ, ci numai denumesc contractele: contractul de cesiune, contractul de licență (exclusivă sau neexclusivă), cărora li se aplică normele dreptului comun similare: normele ce reglementează vânzarea-cumpărarea, donația, locațiunea.
6. Odată cu obținerea independenței, Republica Moldova urmează o altă cale în dezvoltarea legislației și reglementărilor în domeniul proprietății intelectuale prin aderarea la convenții internaționale, care sporesc armonizarea legislației privind protecția juridică și folosința fructului activității creative într-un mod democratic și corect. În acest sens, este absolut necesară formarea unei platforme electronice unice care să garanteze accesul prompt al tuturor organelor de stat la baza de date a rezultatelor creației intelectuale, pentru asigurarea unei comunicări

- eficiente interinstituționale și asigurarea curmării prompte a încălcării drepturilor subiecților raporturilor juridice privind creațiile intelectuale.
7. Din aprecierea rolului raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale în stabilirea valorilor sociale, juridice și economice putem deduce că raporturile juridice privind rezultatele creației intelectuale îndeplinesc un rol vital, acțiunea lor fiind o condiție „sine qua non” pentru existența și dezvoltarea acestor raporturi atât la nivel național, precum și internațional, totodată, pentru dezvoltarea ramurii dreptului proprietății intelectuale. În baza analizei conținutului dreptului asupra creațiilor intelectuale putem conchide că, după natura sa juridică, acest drept este un drept absolut. Noi nu susținem opinia expusă în literatura de specialitate, conform căreia dreptul asupra creației intelectuale este un drept relativ, grație faptului că el își exercită efectul doar în limitele anumitor împuterniciri. În opinia noastră, acest drept este opozabil oricărei persoane care va încerca să utilizeze o creație intelectuală.
  8. Cercetarea complexă a teoriilor cu referire la definirea raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale a permis dezvoltarea conceptelor:
    - „*proprietate intelectuală*” presupune ansamblul drepturilor patrimoniale și personale nepatrimoniale asupra rezultatelor exprimate materialmente ale activității intelectuale, precum și asupra atributelor de identificare și de individualizare a participanților la raporturile juridice privind rezultatele creației intelectuale;
    - „*creație intelectuală*” constituie rezultatul efortului creator și/sau științific, înregistrat în ordinea stabilită, în domeniul literaturii, artei, științei, industriei, ce servește la dezvoltarea continuă a spiritului uman, societății, sistemului de drept, culturii, economiei, industriei, precum și tuturor aspectelor existenței umane;
    - „*distinctivitatea creației intelectuale*” reprezintă o totalitate de particularități de formă și/sau conținut ale creației intelectuale care permit individualizarea clară și univocă a acesteia.
  9. Asemănarea drepturilor asupra bunurilor corporale constă în faptul că dreptul exclusiv (drept specific bunurilor incorporate) poate fi transmis în totalitate sau în parte prin acte juridice între vii sau pentru cauză de moarte reglementate în dreptul comun. Legile speciale nu conțin norme ce ar reglementa raporturile juridice date, care în cazul transmiterii au caracter relativ, ci numai denumesc contractele: contractul de cesiune, contractul de licență (exclusivă sau neexclusivă), cărora li se aplică normele dreptului comun: normele ce reglementează vânzarea-cumpărarea, donația, locațiunea. Raportul juridic privind creațiile

intelectuale nu trebuie confundat cu raportul juridic de proprietate din dreptul comun, iar termenul de drepturi exclusive este echivalent celui de drepturi patrimoniale fiind drepturi absolute asupra bunurilor incorporale ce au funcții similare dreptului de proprietate asupra bunurilor corporale. Importanța socială, etică sau politică a operelor științifice sau artistice este recunoscută de-a lungul evoluției umanității, astfel definiția dată creațiilor intelectuale în jurisprudența Republicii Moldova trebuie să obțină un nou conținut.

10. Identificarea propunerilor de lege ferenda în vederea perfecționării legislației în domeniul valorificării și protecției rezultatelor creației intelectuale, în urma analizei actelor normative în domeniu a permis următoarele: în conformitate cu prevederile Legii privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova, art. 19 „Tratatele internaționale se execută cu bună-credință, în conformitate cu principiul *pacta sunt servanda*. Republica Moldova nu poate invoca prevederile legislației sale interne ca justificare a neexecutării unui tratat la care este parte”.

Soluționarea problemei științifice importante, abordate în teză, care constă în elucidarea caracterelor și particularităților ce vizează nașterea, desfășurarea și încetarea raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale, dar și evoluția reglementării acestor raporturi, a condus la formularea următoarelor recomandări:

1. **Redactarea** conținutului art.3 al Legii privind protecția mărcilor, nr.38 din 29.02.2008 în următoarea redacție:
Drepturile asupra mărcii sunt dobândite și protejate prin:
  - a) înregistrare în condițiile prezentei legi;
  - b) înregistrare internațională conform Aranjamentului de la Madrid privind înregistrarea internațională a mărcilor din 14 aprilie 1891, denumit în continuare Aranjamentul de la Madrid sau conform Protocolului referitor la Aranjamentul de la Madrid privind înregistrarea internațională a mărcilor din 27 iunie 1989, denumit în continuare Protocolul referitor la Aranjament;
  - c) recunoașterea mărcii ca fiind notorie.
2. **Introducerea** în Legislația Republicii Moldova a noțiunilor de „*Contrafacere*” și „*Plagiat*” cu următorul conținut:
  - *Plagiatul* reprezintă preluarea și utilizarea repetată a pasajelor ce depășesc limitele stabilite de legislația în vigoare, fără precizarea sursei originale și evidențierea datelor autorului, oferind, în acest fel, lucrării plagiate aspectul unei lucrări originale,
  - *Contrafacere* reprezintă acțiunea de violare, în scopuri comerciale și/sau aducătoare de beneficii de orice gen, a drepturilor exclusive ale

- creatorilor și/sau titularilor de drepturi asupra rezultatelor creației intelectuale.
3. **Elaborarea** unei platforme electronice unice, care să garanteze accesul prompt al tuturor organelor de stat la baza de date a rezultatelor creației intelectuale, pentru asigurarea unei comunicări eficiente interinstituționale și asigurarea curmării prompte a încălcării drepturilor subiecților raporturilor juridice privind creațiile intelectuale.
  4. **Crearea** mecanismelor eficiente și rapide privind medierea cazurilor litigioase legate de proprietatea intelectuală și asigurarea titularilor de drepturi cu o alternativă la calea judiciară.
  5. **Examinarea** măsurilor alternative de prevenire a contracarării comerțului la frontieră cu produse contrafăcute și piratate deja adoptate de unele state dezvoltate, unde respectarea proprietății intelectuale începe să fie simțită chiar de la frontiera de stat. Trecerea de la sistemul de notificare, existent în Republica Moldova, la cel de înregistrare ar permite dezvoltarea și asigurarea protecției eficiente a drepturilor de proprietate intelectuală la frontieră.

Avantajele elaborărilor propuse constau în analiza pluridimensională a particularităților raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale prin prisma legislației și doctrinele autohtone în comparație cu legislația și doctrina străină. În rezultat, propunerile formulate vor contribui la optimizarea cadrului normativ național în materia valorificării și protecției rezultatelor creației intelectuale. În plan jurisprudențial, conceptele elaborate vor permite unificarea practicii judiciare, condiție iminentă în perioada de tranziție la legislația nouă în materie. Nu mai puțin importat este impactul asupra economiei Republicii Moldova, ori valorificarea potențialului rezultatelor creației intelectuale atât în domeniul literaturii, artei, științei, cât și a invenției, fapt ce va preveni agravarea situației economice a întreprinzătorilor.

Planul cercetărilor de perspectivă include următoarele repere:

1. Aprofundarea investigațiilor în domeniul aplicării procedurilor de protecție a rezultatelor creației intelectuale din punctul de vedere al eficienței acestora.
2. Continuarea cercetărilor în domeniul aplicării procedurii de evaluare și valorificare a rezultatelor creației intelectuale.
3. Studiarea practicii judiciare în vederea depistării deficiențelor ce apar la aplicarea prevederilor legislației în vigoare.

LISTA LUCRĂRILOR PUBLICATE LA TEMA TEZEI:

1. Domete Marin, *Teoria monistă și teoria dualistă în cadrul raporturilor juridice privind obiectele proprietății intelectuale*, În: Revista științifică Studii Juridice Universitare, nr. 3-4/2016, pag. 83-96
2. Avornic Gheorghe, Domete Marin, *Utilizarea termenului „proprietate” în cadrul raporturilor juridice din domeniul proprietății intelectuale*, În: Revista Națională de Drept, nr. 2/2017, pag. 28-35
3. Domete M. *Digitalizarea și Globalizarea protecției proprietății intelectuale*. În: Conferința Internațională a Tinerilor Cercetători, ediția a VII-a, Asociația Tinerilor Cercetători „Pro-Știința” și Academia de Științe a Republicii Moldova. Chișinău, 2009, p.106.
4. Domete M. *История развития законодательства о товарных знаках*. În: Conferința Științifică Internațională „Problemele actuale a drepturilor omului, statului și sistemului de drept, ediția IX”, Universitatea Națională „Ivan Franco”. Chișinău, 2010, p.60-61.
5. Domete M. *Значение интеллектуальной собственности в рамках социального и правового прогресса*. În: Conferința Științifică Internațională „Problemele actuale a drepturilor omului, statului și sistemului de drept, ediția X”, Universitatea Națională „Ivan Franco”. Chișinău, 2011, p.34-35.
6. Domete M. *Apariția și evoluția conceptului de proprietate intelectuală*. În: Conferința Internațională a Tinerilor Cercetători, ediția a IX-a, Asociația Tinerilor Cercetători „Pro-Știința” și Academia de Științe a Republicii Moldova. Chișinău, 2011, p.92.
7. Domete M. *Progress and short-comings of intellectual property in developing countries*. În: The 37th Annual Congress of the American Romanian Academy of Arts and Sciences (ARA). Chișinău, 2013, p.193-194.

ADNOTARE

la teza pentru obținerea gradului științific de doctor în drept „Particularitățile raportului juridic privind rezultatele creației intelectuale și evoluția acestuia”
DOMENTE Marin, Chișinău, 2017, Specialitatea: 551.01 – Teoria Generală a Dreptului

Structura tezei: introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 214 titluri, 155 de pagini de text de bază. Rezultatele sunt publicate în 7 articole științifice.

Cuvinte-cheie: raport juridic, subiect, obiect, conținut, persoană fizică, creație intelectuală.

Domeniul de studiu și obiectivele tezei: raporturile juridice cu obiect special – rezultatele creației intelectuale, sub aspect teoretic – caracteristica, particularitățile și evoluția lor istorică.

Obiectivele de studiu: delimitarea raportului juridic cu obiect special – rezultatele creației intelectuale, determinarea particularităților acestui raport, examinarea sub aspecte evolutive ale legislației, ce vizează reglementarea obiectului de studiu, analiza practicii judiciare, elaborarea recomandărilor pentru aplicarea corectă a normelor legale și perfectarea propunerilor de lege ferenda.

Noutatea și originalitatea științifică constă în faptul că pentru prima dată a fost efectuată o analiză sistemică a legislației naționale și internaționale, a doctrinei autohtone și străine, a practicii judiciare în materia raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale în vederea determinării particularităților și naturii juridice a acestora, inclusiv determinarea deficiențelor în reglementarea lor, cu propunerea posibilelor căi de înlăturare a deficiențelor depistate.

Problema științifică soluționată constă în fundamentarea științifică a caracterelor și particularităților ce vizează nașterea, desfășurarea și încetarea raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale, evoluția reglementării acestor raporturi, fapt care va conduce la eficientizarea interpretării și aplicării conceptului analizat pentru teoreticieni și pentru practicieni a regulilor și deficiențelor raporturilor juridice privind rezultatele creației intelectuale și particularitățile examinării unor astfel de cauze judiciare în vederea creării bazei teoretice pentru studierea și aplicarea eficientă a normelor materiale și procedurale în domeniu.

Semnificația teoretică. Lucrarea dată este una dintre primele cercetări autohtone despre raporturile juridice privind rezultatele creației intelectuale, în cadrul căreia sunt analizate aspectele teoretice ale dreptului, precum și aspectele interramurale ale relațiilor în legătură cu rezultatele creației intelectuale.

Valoarea aplicativă a lucrării. A fost studiată detaliat doctrina, legislația, precum și practica judiciară, acestea conferă lucrării un caracter practic, iar propunerile de lege ferenda sunt fundamentate științific și au menirea de a ameliora practica judiciară în domeniu.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării pot fi utilizate în vederea perfecționării cadrului normativ național, elaborării hotărârilor explicative privind modul de interpretare a normelor ce reglementează raporturile juridice privind rezultatele creației intelectuale, precum și în calitate de material didactic pentru instituțiile de învățământ.

ANNOTATION

at the thesis to obtain the scientific degree of doctor in Law „Particularity of legal relationships on the results of intellectual creation and it's evolution”

DOMENTE Marin, Chisinau, 2017, Specialty 551.01 – *General Theory of Law*

The structure of the thesis: introduction, 4 chapters, conclusions and recommendations, bibliography of 214 titles, 155 pages of main text. The results are published in 7 scientific works.

Key-words: legal relationship, subject, object, content, individual, intellectual creation.

Domain of study: legal relationships with special object – the results of intellectual creation, characteristic, features and their's historical evolution.

The aim of the research: delimiting the legal relationship with the special object – the results of intellectual creation, determination of particularities of this report, examination under evolutive aspects of the legislation pertaining to the regulation of the study object, analysis of judicial practice, making recommendations for the correct application of legal norms and preparing law proposals.

The novelty and the scientific originality is that for the first time was carried out a systemic analysis of national and international law, domestic and foreign doctrine, judicial practice in the field of legal relationships on the results of intellectual creation, in order to determine their particularities and legal nature, including the determination of deficiencies in their regulation, suggesting possible ways of removing the detected deficiencies.

Resolved scientific issue: is to elucidate the characteristics and particularities of the birth, conduct and termination of legal relationships on the results of intellectual creation, including evolution of reglementation of such relations, which will provide clarity for theorists and practitioners of rules and weaknesses applicable to the legal relationships on the results of intellectual creation and particularities of examination of given category of court cases, in order to create theoretical base for studying and effective implementation of substantive and procedural norms in the field.

The theoretical significance. This research is one of the first domestic research of legal relations on the results of intellectual creation, in which were analyzed aspects of the theory of law and inter-branch aspects of the legal relationships with regard to the results of intellectual creation.

Value of the work. We studied in detail the doctrine, legislation and judicial practice, this gives the work a practical aspect and the law proposals are scientifically fundamented and designed to improve judicial practice in the field.

The implementation of the scientific results. The research results can be used to improve national legal framework, to develop explanatory ruling on the interpretation of rules regulating legal relations on the results of intellectual creation, as well as teaching material.

АННОТАЦИЯ

к докторской диссертации „**Особенности правовых отношений в сфере результатов интеллектуального творчества и их развитие**”
ДОМЕНТЕ Марин, Кишинёв, 2017 год, Специальность 551.01 – *Общая теория права*

Структура диссертации: введение, 4 главы, выводы и рекомендации, библиография из 214 наименований, 155 страниц основного текста. Результаты исследования опубликованы в 7 научных работах.

Ключевые слова: правоотношение, субъект, объект, содержание, физическое лицо, интеллектуальное творчество.

Область исследования: правовые отношения с особым объектом – результаты интеллектуального творчества, характерные черты и их историческая эволюция.

Цель исследования: разграничить правовые отношения с особым объектом – результаты интеллектуального творчества, определение особенностей данных правоотношений, исследование эволюционных аспектов законодательства касающегося регулирования исследуемых правоотношений, анализ судебной практики, выработка рекомендаций для правильного применения правовых норм и подготовка предложения по изменению законодательства.

Научная новизна и оригинальность состоит в том, что впервые было осуществлен системный анализ национального и международного законодательства, доктрины, судебной практики в области правоотношений по результатам интеллектуального творчества, в целях определения особенностей и правового характера, включая определениенедостатков в их регулировании, предлагая в тоже время возможные пути устранения выявленных недостатков.

Решённая важная научная проблема в диссертации состоит в том чтобы выявить характеристики и особенности рождения, проведения и прекращения правоотношений по результатам интеллектуального творчества, в том числе нормативного регулирования таких правовых отношений, которые обеспечат ясность правил и слабых сторон, для теоретиков и практиков, применимых в правовых отношений по созданию результатов интеллектуального творчества и особенности рассмотрения данной категории судебных дел, с тем чтобы создать теоретическую базу для изучения и эффективного осуществления материальных и процессуальных норм в этой области.

Теоретическая значимость. Данная диссертация является одним из первых национальных исследований правоотношений по результатам интеллектуального творчества, в котором были проанализированы межотраслевые аспекты и аспекты теории права по результатам интеллектуального творчества.

Ценность работы. Мы детально изучили доктрину, законодательство и судебную практику, это дает работе практический характер, а также предложения об изменении законодательства являются научно обоснованными и предназначены для улучшения судебной практики в этой области.

Внедрение научных результатов. Результаты исследования могут быть использованы для улучшения национальной правовой базы, разработки объяснительных решений о толковании норм, регулирующих правовые отношения по результатам интеллектуального творчества, а также в качестве учебного материала.

DOMENTE Marin

**PARTICULARITĂȚILE RAPORTULUI JURIDIC PRIVIND
REZULTATELE CREAȚIEI INTELECTUALE**

Specialitatea 551.01. Teoria Generală a Dreptului

**Autoreferatul
tezei de doctor în drept**

Aprobat spre tipar:07.04.2017

Hârtie ofset. Tipar ofset

Coli de tipar: 1,0

Formatul hârtiei: 60x84 1/16

Tirajul: 50 exemplare

Comanda: nr.

Departamentul Editorial